

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ

Нестерчук Ю.О., кандидат економічних наук, доцент
Уманський державний аграрний університет

Рассматривается процесс разработки модели интеграции в АПК как структурного оформления интегрированного объединения. Обосновываются задания и этапы этого процесса. Определяется место экономико-математических методов в нём.

The process of the development of a model of integration in agro-industrial complex as a structural issuance of an integrated association is examined in the article. The tasks and stages of this process are motivated. The place of economic-mathematical methods in it is determined.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Механізм створення аграрно-промислового формування передбачає послідовне здійснення низки етапів, відповідно до цілей та зовнішніх умов інтегрування. Цей процес підпорядкований певним нормативним характеристикам та кількісно-якісним параметрам, що повинні забезпечити стійкий та ефективний розвиток усіх складових інтегрованого формування.

Описом найсуттєвіших організаційних, управлінських, майнових та правових аспектів інтеграції сільськогосподарських та переробних підприємств Д.Фомін характеризує модель інтеграції [9]. Не примітивізуючи процес моделювання аграрно-промислового формування, зазначимо, що він потребує врахування законодавчо-правових, організаційно-технологічних, соціально-економічних вимог та залежить від регіонального розвитку, експортно-імпоротної політики, стану аграрного ринку тощо. Саме структурне оформлення інтегрованого об'єднання з врахуванням перерахованих вимог назовемо моделлю інтеграції.

Формальна логіка процесу моделювання інтерпретує модель через відповідний опис пізнаних закономірностей та усталених внутрішньосистемних інтеграційних зв'язків на основі еволюційного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характеризуючи аграрно-промислове формування як складну організаційно-економічну систему, використасмо теорію С.Ф. Покропівного [7], за якою рішення щодо організації таких систем є вихідною функцією управління суспільним виробництвом. Це визначає як складність, так і

відповідальність цього процесу, що вимагає підготовки на основі наукового аналізу і відповідної інформації стратегічних рішень, названих автором інженерними рішеннями, до розробки яких залучаються висококваліфіковані спеціалісти з технології, економіки, планування, організації, соціології виробництва.

Вважаємо справедливим поділ інженерних рішень для підприємств АПК та інтегрованих формувань на організаційні, економічні, технічні та соціальні, запропонований С.Ф. Покропивним для промисловості.

Користуючись формулюванням С.Ф. Покропивного щодо організаційних рішень „з розвитку та вдосконалення форм суспільної (галузевої та територіальної) організації промислового виробництва”, під цими формами розуміємо концентрацію, спеціалізацію, кооперування, комбінування, розміщення виробництва, раціоналізацію руху елементів процесу виробництва та кінцевої продукції в часі та просторі...”[7, с.7]. Організаційна складова моделі інтегрованого формування стає інструментом розробки високоефективних інженерних рішень стосовно аграрно-промислової інтеграції. Адже саме розробка організаційних проектів (з обов’язковою прив’язкою до поставлених цілей та існуючих умов) передбачає встановлення оптимальних кількісних та якісних характеристик інтегрованих формувань. Звичайно, модель не вичерпує всього інструментарію організаційного проектування, проте є його суттєвою складовою.

Результати наукових досліджень провідних вчених у галузі кооперації та аграрно-промислової інтеграції (Андрійчук В.Г., Зіновчук В.В., Коденська М.Ю., Малік М.Й., Хорунжий М.Й., Яценко В.М.) та власних досліджень дозволяють прогнозувати розвиток кооперативної, холдингової та асоціативної моделей аграрно-промислової інтеграції. Крім того, в усьому світі сучасний етап розвитку інтеграційних процесів в АПК характеризується формуванням кооперативно-корпоративної моделі. Отже зосередимо основну увагу на моделюванні саме таких інтегрованих структур.

Цілі статті. Звертаючись до філософських роздумів щодо побудови і функціонування господарства, зокрема „Філософії господарства” С. Булгакова, зустрічаємо тезу про „існування відповідної одноприродності”, притаманної усім господарствам, що виправдовує використання загальної схеми моделювання відтворювального процесу у різних об’єднаннях. Визначаючи господарство як постійне моделювання чи проектування дійсності

філософ заперечує потребу її доведення, адже ця дійсність, що є безпосереднім відображенням нашого господарського досвіду, має стати основою подальших побудов [2, с.79, 81, 260].

Наявність спільних рис у об'єднань певних типів дозволяє говорити про правомірність розробки базових (типових) моделей. Результатом процесу моделювання, методичні основи якого вивчаються у статті, є конструктивна модель системи аграрно-промислового об'єднання, з визначенням можливості розвитку у часі, на основі якої можна створити бажану економіку системи. Таким чином, змодельована система буде мати усі принципові риси об'єднання певного типу, з можливістю адаптування до реальних умов (галузевих, територіальних тощо).

Виклад основного матеріалу. Аграрно-промислове формування є складною організаційною системою, а „...моделювання організаційної системи, що здійснюється перед побудовою, або напередодні значних організаційних перетворень діючого об'єднання, підприємства...” Л.С. Пузиревський називає організаційним проектуванням [8, с.11]. Основними завданнями організаційного проектування стають: 1) формування переліку елементів системи з їх кількісними та якісними характеристиками; 2) просторове розташування елементів; 3) побудова технологічної (горизонтальної) та управлінської (вертикальної) структур системи; 4) регламентування основних процесів у системі; 5) встановлення характеру інформаційних потоків у системі; 6) проектування технології управлінських процесів.

Відповідно до завдань формуються напрями (етапи) організаційного проектування інтегрованих формувань (рис.).

Ототожнивши процес організаційного проектування з моделюванням системи, вважаємо за доцільне назвати організаційний проект моделлю інтегрованого формування.

Вивчення літературних джерел, в яких дається визначення, характеристика моделі економічної системи як її умовного прообразу [1], [3], [4], [5], [6] дозволяє стверджувати, що модель обов'язково повинна включати властивості і параметри, що є визначальними у формуванні результатів функціонування системи. При цьому можна знехтувати незначущі елементи, тобто прийняти їх вплив як незмінний.

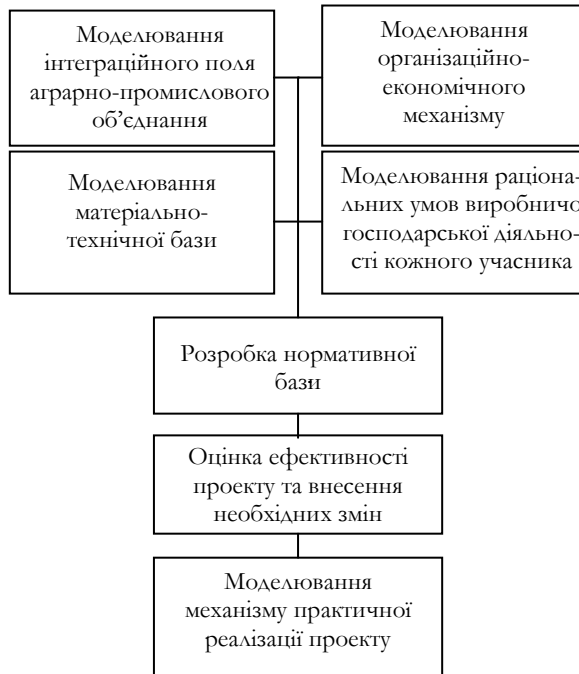

Рис. Процес організаційного проектування аграрно-промислового об'єднання

Для забезпечення максимального охоплення усіх параметрів різнонаправленого впливу у процесі моделювання аграрно-промислового об'єднання логічним є використання економіко-математичних методів. Оперування ними є виправданим, коли мова йде про оцінку оптимальності планів, визначення впливу сукупності рівнодіючих факторів, розрахунок економічної ефективності провадження новачій, обчислення економії ресурсів за різних критеріїв оптимальності, оцінку альтернативних управлінських рішень, тобто про вирішення окремих завдань. Спеціалісти з економічного аналізу твердять, що не всі явища, процеси і фактори можливо формалізувати для включення в математичну модель (особливо в сільському господарстві, де виробництво пов'язане з функціонуванням живих організмів тварин і рослин, їх біологічними особливостями) [10, с. 151, 152].

Недостатньо розроблений науковий апарат застосування економіко-математичних методів моделювання виключає можливість розробки організаційного проекту аграрно-промислового формування як складної відтворювальної системи, в межах якої певні явища і процеси, а також фактори, що їх формують, не можуть бути описані за допомогою математичного апарату і символіки.

Висновки. Цей висновок не заперечує математичних методів як інструменту у процесі моделювання інтегрованої системи, а лише обмежує їх використання шляхом декомпозиції. Вони можуть бути суттєвим додатком до імітаційної (описової) моделі аграрно-промислового формування, що формується на основі характеристик інтегрованої структури відповідного типу, які в сучасних умовах є важелями оптимізації процесів формування та забезпечують ефективне функціонування аграрно-промислового об'єднання. В основу імітаційної моделі покладена розробка імітатора, функціями якого є ситуативне відображення поведінки реального об'єкту, з можливістю багаторазового використання моделі при зміні вхідних параметрів.

Література

1. Бакаев А.А., Костина Н.И., Яровицкий Н.В. Имитационные модели в экономике. – К.: Наук. думка, 1978. – 304 с.
2. Булгаков С.Н. Философия хозяйства. – М.: Наука, 1990. – 412 с.
3. Бусленко Н.П. Моделирование сложных систем. – М.: Наука, 1978. – 399с.
4. Кравченко Р.Г., Скрипка А.Г. Основы кибернетики. Учебное пособие для экон. спец. с-х вузов. М.: „Экономика”, 1974. – 279 с.
5. Матвиенко В.Я. Прогностика. – К.: Українські пропілеї, 2000. – 520 с.
6. Месарович М., Мако Д., Такахага И. Теория нерархических многоуровневых систем / Под ред. И.Ф. Шахнова. – М.: Мир, 1975. – 340 с.
7. Покропивный С.Ф. Экономическое обоснование инженерных решений. – Киев: Техника, 1985. – 206 с.
8. Пузыревский Л.С. Основы организационного проектирования. – Л.: АГУ, 1975. – 128 с.
9. Фомин Д. Формы агропромышленного взаимодействия // АПК: Экономика, управление. – 1999. - № 11. – С. 50-53.
10. Яцків М.І. Теорія економічного аналізу. – Львів: Світ, 1993. – 216 с.